

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ અપ્પીકેશન નં. ૮૭૦૪/૨૦૧૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપેહિયા

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	ના
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	ના

=====

સ્નેહાબેન ઈશાનભાઈ ગાંધી

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧, ૨ વતી શ્રી પી. પી. મજમુદાર (પર૮૪)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ વતી સુશ્રી મોક્ષા ઠક્કર, એ.પી.પી. (૨)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ વતી શ્રી અમરીશ કે. પંડ્યા (૩૨૧૯)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપેહિયા

તારીખ : ૨૩/૦૧/૨૦૧૯

સીએવી ચુકાદો

(૧) હાલની રિટ પિટિશનમાં, અરજદારો ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૪ (સદર સી.આર.પી.સી.) ની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (સદર આઈ.પી.સી.) ની કલમો ૧૪૩, ૧૪૭, ૩૯૪, ૩૨૩, ૫૦૪, ૫૦૬(૨) તેમજ અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ (અત્યાચાર

નિવારણ) અધિનિયમ, ૧૯૮૯ (સદર એટ્રોસિટીઝ એક્ટ) ની કલમો ૩(૧)(આર), (એસ), (ઝેડસી) અને ૩(૨)(વીએ) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે માંજલપુર પોલીસ સ્ટેશન, વડોદરા શહેર, જિલ્લો વડોદરા ખાતે નોંધાયેલ સી.આર. નં. I-૨૨૫/૨૦૧૭ વાળી એફ.આઈ.આર. તેમજ ઉપરોક્ત એફ.આઈ.આર. ના અનુસંધાને તમામ આનુષંગિક કાર્યવાહી રદ કરવાની માંગ કરે છે.

(૨) અપ્લિકેશનના મેમોમાં જણાવ્યા મુજબ કેસની હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧) સામાવાળા નં. ૨ – પ્રથમ માહિતી આપનારે અન્ય બાબતોની સાથે (*inter alia*) એવા આક્ષેપો કરતી વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. દાખલ કરી છે કે, સામાવાળા નં. ૨ ના પિતાના અવસાન પછી સામાવાળા નં. ૨ ના માતાએ એક ફકીરભાઈ કટારા સાથે લગ્ન કર્યા હતા. સામાવાળા નં. ૨ નો એવો કેસ છે કે આરોપી – ઇશાન ગાંધીનું ઘર સામાવાળા નં. ૨ ના માતાના ઘરની બાજુમાં આવેલું છે, જ્યાં આરોપી ઇશાન ગાંધી પોતાની ફેક્ટરી ચલાવતો હતો. એવો આક્ષેપ છે કે સામાવાળા નં. ૨ ના સાવકા પિતાએ આરોપી – ઇશાન ગાંધી તરફથી કરવામાં આવતા ઉપદ્રવ અંગે વડોદરા મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન અને કોર્ટ સમક્ષ ફરિયાદો કરી હતી. એવો આક્ષેપ છે કે સદર ફરિયાદોની તપાસ બાદ, સત્તાધિકારીએ તારીખ ૦૩.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ આરોપી – ઇશાન ગાંધીના પરિસર પર સીલ માર્યું હતું. એવો આક્ષેપ છે કે તારીખ ૦૫.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ, જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ તેમના માતાના ઘરે ગયા ત્યારે સહ-આરોપી – ઇશાન ગાંધીના ઘરેલુ નોકર એવા એક ભૂપેન્દ્રભાઈએ તેને ફોન કર્યો અને સામાવાળા નં. ૨ વિશે જાણ કરી.

એવો વધુ આક્ષેપ છે કે અરજદારો અને સહ-આરોપી સામાવાળા નં. ૨ ના માતાના ઘરે ગયા અને ગંદી ભાષાનો ઉપયોગ કરીને તેમની જાતિના નામે તેમને અપશબ્દો કહ્યા અને કથિત રીતે, અરજદાર નં. ૧ અને સહ-આરોપી – ઇશાન ગાંધીએ સામાવાળા નં. ૨ ને માર માર્યો અને ત્યારબાદ, સહ-આરોપી ઇશાન ગાંધીએ સામાવાળા નં. ૨ ના માતાને બચકાં ભર્યા અને તેમને ઈજા પહોંચાડી. એવો વધુ આક્ષેપ છે કે સહ-આરોપી – ઇશાન ગાંધીએ સામાવાળા નં. ૨ ના માતાના ગળામાંથી સોનાની ચેઈન ઝૂંટવી લીધી અને આરોપીઓએ સામાવાળા નં. ૨ અને તેમના માતાને ગંભીર પરિણામો ભોગવવાની ધમકી આપી અને આમ, આ રીતે કથિત ગુનાઓ આચર્યા. ઉપરોક્ત અને અન્ય આક્ષેપો સાથે અરજદારો વિરુદ્ધ એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવામાં આવી છે.

(૩) અરજદારો તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પી.પી. મજમુદારે રજૂઆત કરી હતી કે વાસ્તવમાં વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. માં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો તદ્દન ખોટા છે અને અરજદારોએ કથિત ગુનાઓ આચર્યા નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. અરજદારો પર દબાણ લાવવાના હેતુથી દાખલ કરવામાં આવી છે. વિદ્વાન એડવોકેટે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારો સામે કથિત ગુનાઓનું એક પણ તત્વ બનતું નથી.

૩.૧) અરજદારો તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટે રજૂઆત કરી હતી કે એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમો ૩(૧)(આર),(એસ) અને (ઝેડસી) ની જોગવાઈઓના મૂળભૂત ઘટકો મુજબ, પ્રથમ માહિતી આપનારે એવો આક્ષેપ કરવો જોઈતો હતો કે પ્રથમ

માહિતી આપનાર એટલે કે સામાવાળા નં. ૨ નું અરજદારો – મૂળ આરોપીઓ દ્વારા "જાહેર દેખાવ" ની અંદરના સ્થળે અપમાનિત કરવાના ઈશિદાથી જાણીજોઈને અપમાન કરવામાં આવ્યું હતું અથવા ધમકાવવામાં આવ્યા હતા અને હાલના કેસમાં, એફ.આઈ.આર. ના સીધા વાંચનથી પણ એટ્રોસિટીઝ એક્ટનું સદર મૂળભૂત તત્વ ગેરહાજર છે કારણ કે એફ.આઈ.આર. માં આવો કોઈ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો નથી. તેમજ, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે એફ.આઈ.આર. ના માત્ર વાંચનથી એવું જણાતું નથી કે અરજદારોએ કોઈ કૃત્ય કર્યું હોય અથવા સામાવાળા નં. ૨ ને સામાજિક કે આર્થિક બહિષ્કારની ધમકી આપી હોય અને અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિના વ્યક્તિ સામે અથવા અનુસૂચિત જાતિ કે અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યની મિલકત સામે પરિશિષ્ટમાં નિર્દિષ્ટ કોઈ ગુનો કર્યો હોય.

૩.૨) પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી મજમુદારે આ કોર્ટ દ્વારા ક્રિમિનલ મિસ. અપ્પિકેશન નં. ૨૭૪૭૮/૨૦૧૭ માં આપવામાં આવેલ તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૧૮ ના હુકમ પર આધાર રાખ્યો છે અને એવી દલીલ કરી છે કે આ કોર્ટે એટ્રોસિટીઝ એક્ટની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓને ધ્યાને લઈને એફ.આઈ.આર. રદ કરી છે. સમાન અભિગમ અપનાવતા ક્રિમિનલ મિસ. અપ્પિકેશન નં. ૨૧૧૩૦/૨૦૧૭ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૩.૧૧.૨૦૧૮ ના ચુકાદા પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો.

૩.૩) અરજદારો તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે અરજદાર નં. ૧ એ પણ સામાવાળા નં. ૨ – પ્રથમ માહિતી આપનાર અને અન્ય લોકો સામે માંજલપુર પોલીસ સ્ટેશન, વડોદરા શહેર, જિલ્લો વડોદરા ખાતે આઈ.પી.સી. ની કલમો ૩૨૫, ૩૨૩, ૫૦૪, ૫૦૬(૨), ૩૯૪, ૧૪૩, ૧૪૭, ૧૪૮, ૧૪૯ અને ગુજરાત પોલીસ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૩૫ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે સી.આર. નં. II-૨૨૪/૨૦૧૭ વાળી એક એફ.આઈ.આર. નોંધાવી છે, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે (*inter alia*) એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે અરજદાર નં. ૧ દ્વારા નોંધાવવામાં આવેલી એફ.આઈ.આર. માં દર્શાવેલ આરોપીઓએ ગેરકાયદે મંડળી રચી હતી અને લોખંડની પાઈપ વડે અરજદાર નં. ૧ ના પતિ અને અન્ય લોકોને ઈજા પહોંચાડી હતી તથા અરજદાર નં. ૧ ના ગળામાંથી સોનાની ચેઈન ઝૂંટવી લીધી હતી અને અરજદારોને ગાળો આપી હતી તેમજ ગંદી ભાષાનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને આમ, તેઓએ કથિત ગુનાઓ આચર્યા છે.

૩.૪) ઉપરોક્ત એફ.આઈ.આર. ને ધ્યાને રાખીને, અરજદારો તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટે રજૂઆત કરી હતી કે આમ, વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. એ અરજદાર નં. ૧ દ્વારા નોંધાવવામાં આવેલી ઉપરોક્ત એફ.આઈ.આર. સામેનો વળતો પ્રહાર છે. એવી વધુ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. આડકતરા અને છૂપા હેતુથી દાખલ કરવામાં આવી છે અને તે અરજદારો સામે વેર વાળવાના હેતુથી તેમજ અંગત અદાવતના કારણે અરજદારોને હેરાન કરવાના હેતુથી દાખલ કરવામાં આવી છે. વિદ્વાન એડવોકેટે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વાદગ્રસ્ત

એફ.આઈ.આર. ના માત્ર વાંચનથી કથિત ગુનાઓ પૈકીનો એક પણ ગુનો બનતો નથી અને વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. એ કાયદાની પ્રક્રિયાનો તદ્દન દુરુપયોગ છે. પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં અરજદારો તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા વિરુદ્ધ ભજનલાલ, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૨ એસ.સી. ૬૦૪ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. તેથી, વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. ના આધારે તપાસ ચાલુ રાખવી એ સ્પષ્ટપણે કાયદાની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગ અને ફોજદારી તંત્રના દુરુપયોગ સમાન થશે અને તે મુજબ, એવી અરજ કરવામાં આવી હતી કે વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. તેમજ સદર એફ.આઈ.આર. માંથી ઉદ્ભવતી અન્ય તમામ આનુષંગિક અને અનુવર્તી કાર્યવાહી સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ રદ થવાને પાત્ર છે.

(જ) તેના પ્રત્યુત્તરમાં, હાલની પિટિશનનો ભારપૂર્વક વિરોધ કરતા સામાવાળા નં. ૨ તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી અમરીશ પંડ્યાએ રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ માહિતી આપનારના સાવકા પિતા અને અન્ય રહીશોએ આરોપીઓને સોસાયટીમાં આવો ગેરકાયદે વ્યવસાય તાત્કાલિક બંધ કરવા જણાવ્યું હતું અને પ્રથમ માહિતી આપનારના પિતા – ફકીરભાઈ બાબુભાઈ કટારાએ પ્રીત કેટરર્સના માલિક એટલે કે શિરીષભાઈ ગાંધી સામે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૩૩ હેઠળ સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ, વડોદરા સમક્ષ તારીખ ૨૦.૧૦.૨૦૧૬ ના રોજ કેસ નં. ૯/૨૦૧૬ થી ફરિયાદ કરી હતી. એવી વધુ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે

ઉપરોક્ત ફરિયાદના અનુસંધાને તારીખ ૧૬.૦૧.૨૦૧૭ ના રોજ તેમને નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, સદર કેસમાં સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ, વડોદરા દ્વારા વિગતવાર તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને એવું જણાયું હતું કે આરોપીઓ ગેરકાયદે વ્યવસાય કરી રહ્યા છે, જેના કારણે જાહેર ઉપદ્રવ થાય છે અને તેથી આરોપીઓને સદર વ્યવસાય બંધ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

જ.૧) સામાવાળા નં. ૨ તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે થોડા દિવસો વીત્યા પછી, સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમનું ઉદ્ધંધન કરીને આરોપીઓએ ફરીથી સદર વ્યવસાય શરૂ કર્યો હતો અને તેથી, ફકીરભાઈ કટારાએ તારીખ ૦૧.૦૫.૨૦૧૭ ના રોજ પ્રીત કેટરર્સના માલિક અને અન્ય લોકો સામે તાત્કાલિક પગલાં લેવાની વિનંતી સાથે મદદનીશ મ્યુનિસિપલ કમિશનર (દક્ષિણ ઝોન) ને ફરી એકવાર ફરિયાદ કરી હતી.

જ.૨) સામાવાળા નં. ૨ તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે તેમની સામે હુકમો પસાર થયા પછી પણ આરોપીઓએ પોતાની ગેરકાયદે પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખી હતી અને તેથી, તારીખ ૦૩.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ વોર્ડ ઓફિસર, સેનિટરી ઇન્સ્પેક્ટર, રેવન્યુ ઓફિસર, પોલીસ અધિકારીઓ અને અન્ય સ્ટાફ સભ્યોની હાજરીમાં કોર્પોરેશને અરજદારોના પરિસર પર સીલ માર્યું હતું અને તે સંદર્ભે એક પંચનામું પણ કરવામાં આવેલ તથા ફોટોગ્રાફ્સ તેમજ વિડિયો રેકોર્ડિંગ પણ કરવામાં આવ્યા હતા અને એક વિગતવાર અહેવાલ તૈયાર કરવામાં

આવ્યો હતો, જે સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ, વડોદરા શહેરને સુપરત કરવામાં આવ્યો હતો અને જેના અનુસંધાને, આ બાબતે ફકીરભાઈ કટારા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદનો નિકાલ કરતો હુકમ સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ, વડોદરા શહેર દ્વારા તારીખ ૦૫.૦૧.૨૦૧૮ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ઉપરોક્ત હુકમને જોતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે આરોપીઓ ગેરકાયદે વ્યવસાયમાં સંડોવાયેલા હતા અને તેમની પ્રવૃત્તિઓ જાહેરમાં ઉપદ્રવ પેદા કરતી હતી.

૪.૩) સામાવાળા નં. ૨ તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે તારીખ ૦૩.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ આરોપીઓના પરિસર પર સીલ મારવામાં આવ્યું હોવાથી, આરોપીઓએ તારીખ ૦૫.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ રાત્રે આશરે ૮:૪૫ વાગ્યે, જ્યારે પ્રથમ માહિતી આપનાર તેમના માતાને મળવા ગયા ત્યારે, આરોપી – ઈશાન ગાંધીનો નોકર અને અરજદારો તથા અન્ય આરોપીઓ પ્રથમ માહિતી આપનારના માતાના ઘર પાસે આવ્યા અને તેમની જાતિ વિરુદ્ધ ગંદી ભાષામાં તેમને ગાળો આપવા લાગ્યા અને જ્યારે પ્રથમ માહિતી આપનારે તેમને ઝઘડો ન કરવા વિનંતી કરી, ત્યારે તેઓ ઉશ્કેરાઈ ગયા અને આરોપી – ઈશાન ગાંધી અને તેમની પત્ની સ્નેહાબેન એટલે કે અરજદાર નં. ૧ એ પ્રથમ માહિતી આપનારને મુક્કાઓથી માર મારવાનું શરૂ કર્યું અને જ્યારે પ્રથમ માહિતી આપનારના માતા વચ્ચે પડ્યા અને પ્રથમ માહિતી આપનારને બચાવવાનો પ્રયાસ કર્યો, ત્યારે આરોપી – ઈશાન ગાંધીએ તેમના બંને હાથ પર બચકાં ભર્યા અને પ્રથમ માહિતી આપનારના પિતા – ફકીરભાઈને પણ આરોપીઓ – ભૂપેન્દ્ર અને અંકુર મિસ્ત્રી

દ્વારા માર મારવામાં આવ્યો અને ઝઘડો સાંભળીને નજીકના રહીશો એકઠા થઈ ગયા અને આ આરોપીઓ ઘટનાસ્થળેથી ચાલ્યા ગયા અને આરોપી – ઈશાન ગાંધી પ્રથમ માહિતી આપનારના માતાના ગળામાંથી સોનાની ચેઈન બળજબરીપૂર્વક ઝૂંટવી ગયા તેમજ તેમને જાનથી મારી નાખવાની ધમકી આપી અને પ્રથમ માહિતી આપનાર તેમના માતા-પિતાને સારવાર માટે એસ.એસ.જી. હોસ્પિટલ, વડોદરા ખાતે લઈ ગયા અને ત્યારબાદ, અરજદારો અને અન્ય આરોપીઓ સામે વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. નોંધાવવામાં આવી છે.

(૫) સામાવાળા-રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન અધિક લોક ફરિયાદ પક્ષકાર, સુશ્રી મોક્ષા ઠક્કરે સામાવાળા નં. ૨ – પ્રથમ માહિતી આપનાર વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોનું સમર્થન કર્યું છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારો દ્વારા આ કોર્ટના ચુકાદાઓ અને હુકમો પર રાખવામાં આવેલ આધાર હાલના કેસને લાગુ પાડી શકાય નહીં. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વાસ્તવમાં આ કોર્ટે એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) ની સુધારેલી જોગવાઈ ધ્યાને લીધી નથી અને નિર્ણયો સુધારા પહેલાંની કલમો પર આધારિત છે, જોકે ગુનો એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) ની જોગવાઈના સુધારાની તારીખ પછી નોંધાયો હતો. તેમના દ્વારા વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ગુનો સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની હાજરીમાં ઘરની બહાર સોસાયટીમાં આચરવામાં આવ્યો છે અને તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે ગુનો "જાહેર દેખાવ" માં આચરવામાં આવ્યો નથી. તેમણે તપાસ કરનાર અધિકારી દ્વારા લેવાયેલા એવા

સ્વતંત્ર સાક્ષીઓના નિવેદનો તરફ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોર્યું, જેમણે જણાવ્યું છે કે આ ઘટના સોસાયટીમાં તેમની હાજરીમાં બની હતી. આમ, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ તબક્કે એફ.આઈ.આર. રદ કરવી જોઈએ નહીં.

(૬) મેં સંબંધિત પક્ષકારો વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડવોકેટોને લંબાણપૂર્વક સાંભળ્યા છે અને તેઓએ દર્શાવેલા ચુકાદાઓ તથા દસ્તાવેજોનું પણ અવલોકન કર્યું છે.

(૭) વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી મજમુદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ અરજદારોનો કેસ એવો છે કે વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. માં અરજદારો સામે આઈ.પી.સી. અને એટ્રોસિટીઝ એક્ટ હેઠળના ગુના માટેનું એક પણ તત્ત્વ સાબિત થતું નથી.

(૮) હું સૌપ્રથમ એટ્રોસિટીઝ એક્ટ હેઠળની કલમ ૩(૧)(આર),(એસ),(ઝેડસી) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓની નોંધણી અંગે કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચારવાનો પ્રયત્ન કરીશ. સદર કલમો નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૩. અત્યાચારના ગુનાઓ માટે શિક્ષા.—

[(૧) જે કોઈ, અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિનો સભ્ય ન હોવા છતાં,

(આર) જાહેર દેખાવની અંદરના કોઈપણ સ્થળે અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યને અપમાનિત કરવાના ઈરાદાથી જાણીજોઈને અપમાન કરે છે અથવા ધમકાવે છે;

(એસ) જાહેર દેખાવની અંદરના કોઈપણ સ્થળે જાતિના નામે અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિના કોઈપણ સભ્યને અપશબ્દો કહે છે; (ઝેડસી) અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિના કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા કુટુંબ અથવા જૂથ પર સામાજિક કે આર્થિક બહિષ્કાર લાદે છે અથવા લાદવાની ધમકી આપે છે.”]

(૯) અરજદારો વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ ઘટના "જાહેર દેખાવ" ની અંદર બની નથી, તેથી એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમો ૩(૧)(આર),(એસ) ના તત્વો સંતોષાતા નથી. એફ.આઈ.આર. ની વિગતોનું અવલોકન કરતાં જણાય છે કે આ ઘટના એ સોસાયટીમાં બની છે જ્યાં અરજદારો અને પ્રથમ માહિતી આપનાર રહે છે. પ્રથમ માહિતી આપનાર દ્વારા ખાસ એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે અરજદારો તારીખ ૦૫.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ રાત્રે ૯.૦૦ વાગ્યે તેના ઘરે ગયા હતા અને ગાળો આપવા લાગ્યા હતા અને ગાળો સાંભળીને પ્રથમ માહિતી આપનાર તેમને શાંત પાડવા માટે તેના દરવાજાની બહાર ગયા હતા, તે સમયે તેઓએ તેમના પર હુમલો કર્યો હતો. એ નોંધવું પ્રસ્તુત છે કે અરજદારો દ્વારા પ્રથમ માહિતી આપનાર સામે નોંધાવવામાં આવેલી તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૧૭ ની એફ.આઈ.આર. માં ખાસ વર્ણવવામાં આવ્યું છે કે આ ઘટના તેમના ઘરના દરવાજાની બહાર બની હતી. વધુ તપાસમાં પણ એ બહાર આવે છે કે આ ઘટના ઘરની ચારદીવારીની અંદર બની નથી પરંતુ તે સોસાયટીમાં બની છે. તપાસમાં સોસાયટીના રહીશોની હાજરી પણ સાબિત થાય છે. આમ, એફ.આઈ.આર. માં

વર્ણવ્યા મુજબની કથિત ઘટના જાહેર દેખાવની અંદરના સ્થળે બની હોવાનું કહી શકાય. તેથી, એવું માની શકાય નહીં કે એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમો ૩(૧)(આર), (એસ) ના તત્વો સ્થાપિત થતા નથી. જ્યાં સુધી એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૧)(ઝેડસી) હેઠળના ગુનાનો સંબંધ છે, જે અરજદારોને સામાજિક બહિષ્કાર અને આર્થિક બહિષ્કાર લાદવાની ધમકી આપવાની જોગવાઈ કરે છે, તો કોસ-એફ.આઈ.આર. માં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોને જોતાં, આ અદાલત સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળની પોતાની અંતર્ગત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે સાક્ષીઓના નિવેદનો અને એફ.આઈ.આર. માં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોની ઊંડાણપૂર્વક તપાસ કરી શકે નહીં, અને તેની તપાસ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કરી શકાય છે.

(૧૦) અરજદારો તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટે એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨) (વીએ) હેઠળ નોંધાયેલા ગુના માટે **(યુનુસ સુલેમાન મન્સૂરી)** (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં તારીખ ૨૩.૧૧.૨૦૧૮ ના ચુકાદા અને **(જયંતિભાઈ બાબુભાઈ માળી)** (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૧૮ ના હુકમ પર પોતાની રજૂઆતોનો આધાર રાખ્યો છે. તારીખ ૨૬.૦૧.૨૦૧૬ ના સુધારા પછી બદલવામાં આવેલી એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૩(૨) જે કોઈ, અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિનો સભ્ય

ન

હોવા

છતાં,—

[(વીએ) એવી જાણકારી હોવા છતાં કે આવી વ્યક્તિ અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિની સભ્ય છે અથવા આવી મિલકત આવા સભ્યની છે, કોઈ વ્યક્તિ અથવા મિલકત સામે પરિશિષ્ટમાં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ ગુનો કરે છે, તો તે આવા ગુનાઓ માટે ભારતીય દંડ સંહિતા (૧૮૬૦ નો ૪૫) હેઠળ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવેલી શિક્ષાથી શિક્ષાપાત્ર થશે અને દંડને પણ પાત્ર રહેશે;]”

(૧૧) આ અદાલતના સુવિચારિત અભિપ્રાય મુજબ, હવે પછી દર્શાવવામાં આવનાર કારણોસર, આ અદાલત દ્વારા ક્રિમિનલ મિસ. અપ્લિકેશન નં. ૨૧૧૩૦/૨૦૧૭ માં (યુનુસ સુલેમાન મન્સૂરી સુલેમાન મન્સૂરીના કેસમાં) પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૩.૧૧.૨૦૧૮ ના ચુકાદામાં અને આ અદાલત દ્વારા ક્રિમિનલ મિસ. અપ્લિકેશન નં. ૨૭૪૮૯/૨૦૧૭ માં (જયંતિભાઈ બાબુભાઈ માળીના કેસમાં) પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૧૮ ના હુકમમાં વ્યક્ત કરવામાં આવેલ અભિપ્રાય, જ્યાં સુધી એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨) (વીએ) હેઠળનો ગુનો રદ કરવાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, સારો કાયદો કહી શકાય નહીં.

એ) ઉપરોક્ત બંને રિટ અપ્લિકેશનોમાં, આઈ.પી.સી. અને એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે વર્ષ ૨૦૧૭ માં એફ.આઈ.આર. નોંધાઈ હતી, એટલે કે તારીખ ૨૬.૧.૨૦૧૬ થી અમલી એટ્રોસિટીઝ એક્ટની જોગવાઈઓમાં સુધારા થયા પછી.

બી) ક્રિમિનલ મિસ. અપ્પિકેશન નં. ૨૧૧૩૦/૨૦૧૭ માં તારીખ ૨૩.૧૧.૨૦૧૮ ના ચુકાદાનું અવલોકન સ્પષ્ટ કરશે કે તે એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વી) અને કલમ ૩(૨)(વીએ) ની બિન-સુધારેલી જોગવાઈઓના આધારે આગળ વધે છે, જોકે કલમોમાં સુધારા થયા પછી વર્ષ ૨૦૧૭ માં ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનો કથિત આરોપ છે. એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વી) અને કલમ ૩(૨)(વીએ) માં તારીખ ૨૬.૦૧.૨૦૧૬ થી સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો અને "તે કારણસર" શબ્દપ્રયોગના સ્થાને "એવી જાણકારી હોવા છતાં કે આવી વ્યક્તિ" શબ્દપ્રયોગ મૂકવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત ચુકાદો અને હુકમ આ અદાલતની કો-ઓર્ડિનેટ બેન્ચ દ્વારા ક્રિમિનલ મિસ. અપ્પિકેશન નં. ૧૫૧૮૮/૨૦૧૪ માં આપવામાં આવેલ તારીખ ૦૬.૦૧.૨૦૧૬ ના ચુકાદા પર આધાર રાખીને પસાર કરવામાં આવ્યા છે, જે આ અદાલતના અભિપ્રાય મુજબ પાયાવિહોણો છે. વાસ્તવમાં કો-ઓર્ડિનેટ બેન્ચે એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨) (વી) અને ૩(૨)(વીએ) ની બિન-સુધારેલી જોગવાઈઓ તપાસી હતી કારણ કે જે ગુના માટે એફ.આઈ.આર. નોંધાઈ હતી તે વર્ષ ૨૦૧૪ નો હતો.

સી) સુપ્રીમ કોર્ટે અશરફી વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય, ૨૦૧૮ (૧) એસ.સી.સી. ૭૪૨ ના કેસમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“એસસી/એસટી પ્રિવેન્શન ઓફ એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વી) માં હવે ૨૦૧૬ ના સુધારા અધિનિયમ ૧ ના આધારે સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. આ સુધારા દ્વારા, ".....આવી વ્યક્તિ અનુસૂચિત જાતિ અથવા

અનુસૂચિત જનજાતિની સભ્ય છે તે કારણસર" શબ્દોના સ્થાને
".....એવી જાણકારી હોવા છતાં કે આવી વ્યક્તિ અનુસૂચિત જાતિ
અથવા અનુસૂચિત જનજાતિની સભ્ય છે" શબ્દો મૂકવામાં આવ્યા છે.
તેથી, જો તારીખ ૨૬.૦૧.૨૦૧૬ (એટલે કે જે દિવસે સુધારો અમલમાં
આવ્યો તે દિવસ) પછી ભારતીય દંડ સંહિતા હેઠળનો ગુનો, જે દસ વર્ષ કે
તેથી વધુ મુદતની કેદની શિક્ષાને પાત્ર છે, તે એસસી/એસટી સમુદાયના
ભોગ બનનાર વ્યક્તિ સામે આચરવામાં આવે છે અને આરોપી વ્યક્તિને
જાણકારી હોય કે ભોગ બનનાર વ્યક્તિ એસસી/એસટી સમુદાયની છે, તો
એસસી/એસટી પ્રિવેન્શન ઓફ એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વી) નો
આરોપ લાગુ પડે છે. આમ, સુધારા પછી, જે વ્યક્તિ સામે ગુનો
આચરવામાં આવ્યો છે તે એસસી/એસટી સમુદાયની છે તેવી આરોપીની
માત્ર જાણકારી જ એસસી/એસટી પ્રિવેન્શન ઓફ એટ્રોસિટીઝ એક્ટની
કલમ ૩(૨)(વી) હેઠળનો આરોપ સાબિત કરવા માટે પૂરતી છે.”

ડી) હુકમ અને ચુકાદો બંનેમાં અભિપ્રાય "એવી જાણકારી હોવા છતાં કે આવી
વ્યક્તિ અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિની સભ્ય છે" તે
શબ્દપ્રયોગના બદલે "આવી વ્યક્તિ અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત
જનજાતિની સભ્ય છે તે કારણસર" તે શબ્દપ્રયોગ પર આધારિત છે. આમ,
ક્રિમિનલ મિસ. અપ્લિકેશન નં. ૨૧૧૩૦/૨૦૧૭ માં તારીખ ૨૩.૧૧.૨૦૧૮ નો
ચુકાદો અને ક્રિમિનલ મિસ. અપ્લિકેશન નં. ૨૭૪૮૯/૨૦૧૭ માં પસાર થયેલ

તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૧૮ નો હુકમ એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) ની સુધારેલી જોગવાઈઓની અજ્ઞાનતામાં પસાર કરવામાં આવ્યા છે, જે સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાના અવલોકનો અને એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) ની સુધારેલી જોગવાઈઓથી વિપરીત છે. અદાલતે એટ્રોસિટીઝ એક્ટ હેઠળના ગુનાની એ મુદ્દા પર તપાસ કરવાની જરૂર હતી કે "શું આરોપીને એવી જાણકારી હતી કે પ્રથમ માહિતી આપનાર અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્ય હતા". તેના બદલે અભિપ્રાય એ પાયા પર આગળ વધે છે કે "શું પ્રથમ માહિતી આપનાર અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્ય હતા તે કારણસર ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે".

ઇ) ઉપરોક્ત બંને રિટ અપ્લિકેશનોમાં, સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટોએ આઈ.પી.સી. હેઠળના ગુનાઓ માટે રદ કરવાની પિટિશન પર ભાર મૂક્યો ન હતો.

એફ) એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) જોગવાઈ કરે છે કે જે કોઈ વ્યક્તિ, અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિની સભ્ય ન હોવા છતાં, કોઈ વ્યક્તિ અથવા મિલકત સામે, આવી વ્યક્તિ અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિની સભ્ય છે તેવી "જાણકારી" હોવા છતાં, પરિશિષ્ટમાં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ ગુનો કરે છે, તો તે આવા ગુનાઓ માટે આઈ.પી.સી. હેઠળ નિર્દિષ્ટ કરાયેલ શિક્ષાથી શિક્ષાપાત્ર થશે અને દંડને પણ પાત્ર રહેશે.

જી) આઈ.પી.સી. હેઠળના જે ગુનાઓ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો ન હતો તે એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) ના પરિશિષ્ટમાં આવતા હતા. આમ, જે પરિશિષ્ટમાં દર્શાવેલ આઈ.પી.સી. હેઠળના ગુનાને પડતો મૂકવામાં આવે, તો એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) ની પરિણામી અસર અમલમાં આવશે. આઈ.પી.સી. હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો રદ કરવો એ એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) હેઠળના ગુનાને રદબાતલ કરવા માટે અનિવાર્ય શરત છે. પરિશિષ્ટમાં નિર્ધારિત ગુનાઓ માટે રદ કરવાની પિટિશન પર ભાર ન મૂકવાથી એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) હેઠળના ગુનાની અસર હળવી થશે નહીં.

(૧૨) સુપ્રીમ કોર્ટે એમ.પી. ફરલ રોડ કેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિરુદ્ધ એલ. જી. ચૌધરી એન્જિનિયર્સ એન્ડ કોન્ટ્રાક્ટર્સ, ૨૦૧૨ (૩) એસ.સી.સી. ૪૯૫ ના કેસમાં પર ઇન્ક્યુરિયમના સિદ્ધાંત પર વિચારણા કરતી વખતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“પર ઇન્ક્યુરિયમનો સિદ્ધાંત કોર્ટ ઓફ અપીલ દ્વારા યંગ વિરુદ્ધ બ્રિસ્ટલ એરોપ્લેન કંપની, લિમિટેડ, ૧૯૪૪ (૧) કે.બી. ૭૧૮ માં ખૂબ જ સંક્ષિપ્તમાં ઘડવામાં આવ્યો છે.

૩૩ માસ્ટર ઓફ રોલ્સ લોર્ડ ગ્રીને એવા સિદ્ધાંતો ઘડ્યા હતા જેના આધારે કોઈ નિર્ણયને 'પર ઇન્ક્યુરિયમ' આપવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય. તે સિદ્ધાંતો છે:

"જ્યાં અદાલતે કોઈ કાનૂન અથવા કાનૂનનું બળ ધરાવતા નિયમનું

અર્થઘટન કર્યું હોય, ત્યાં તેનો નિર્ણય કાયદાના પ્રશ્ન પરના અન્ય કોઈપણ નિર્ણયની જેમ જ સમાન દરજ્જો ધરાવે છે, પરંતુ જ્યાં અદાલતને ખાતરી થાય કે અગાઉનો નિર્ણય કોઈ કાનૂન અથવા કાનૂનનું બળ ધરાવતા નિયમની શરતોની અજ્ઞાનતામાં આપવામાં આવ્યો હતો, ત્યાં સ્થિતિ ખૂબ જ ભિન્ન છે. અમારા અભિપ્રાય મુજબ, આવા કિસ્સામાં એવું કહેવું યોગ્ય ન હોઈ શકે કે અદાલત વૈધાનિક જોગવાઈની અવગણના કરવા માટે હકદાર છે અને જ્યારે તે જોગવાઈ તેના ધ્યાનમાં ન હતી ત્યારે આપવામાં આવેલા પોતાના જ નિર્ણયને અનુસરવા માટે બંધાયેલી છે. આ પ્રકારના કેસો એ પર ઈન્ક્યુરિયમ આપવામાં આવેલા નિર્ણયોના ઉદાહરણો છે."

૩૪	xxx	xxx	xxx
૩૫	xxx	xxx	xxx
૩૬	xxx	xxx	xxx

૩૭ આજ સિદ્ધાંતનો મોરેલે લિમિટેડ વિરુદ્ધ વેકલિંગ અને અન્ય [(૧૯૫૫) ૨ ક્યુબી ૩૭૯, પાના નં. ૪૦૬ પર] માં માસ્ટર ઓફ રોલ્સ લોર્ડ એવરશેડ દ્વારા પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે. આ સિદ્ધાંત નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યો છે:

"...સામાન્ય નિયમ તરીકે, માત્ર એવા જ કિસ્સાઓ કે જેમાં નિર્ણયો પર ઈન્ક્યુરિયમ આપવામાં આવ્યા હોવાનું માનવું જોઈએ તે કોઈ અસંગત વૈધાનિક જોગવાઈની અથવા સંબંધિત અદાલત માટે બંધનકર્તા કોઈ સત્તાધિકારીના નિર્ણયની અજ્ઞાનતા અથવા વિસ્મૃતિમાં આપવામાં

આવેલા નિર્ણયો છે; જેથી આવા કિસ્સાઓમાં નિર્ણયનો કોઈ ભાગ અથવા જેના પર તે આધારિત છે તે દલીલનું કોઈ પગલું, તે કારણસર, સ્પષ્ટપણે ખોટું હોવાનું જણાય....."

૩૮

xxx

xxx

xxx

૩૮ (૧૯૮૯) ૧ એસસીસી ૧૦૧ માં નોંધાયેલ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઓફ દિલ્લી વિરુદ્ધ ગુરનામ કૌર ના કેસમાં, આ કોર્ટની ત્રણ-ન્યાયાધીશોની બેન્ચે અહેવાલના પાના નં. ૧૧૦ પર ફક્ત ૧૧ માં પર ઇન્ક્યુરિયમના આ સિદ્ધાંતને ખૂબ જ વિગતવાર સમજાવ્યો હતો અને પર ઇન્ક્યુરિયમના સિદ્ધાંતને સમજાવતા વિદ્વાન ન્યાયાધીશોએ ઠરાવ્યું હતું: ".....કોઈ નિર્ણયને ત્યારે પર ઇન્ક્યુરિયમ અપાયેલો ગણવો જોઈએ જ્યારે તે કોઈ કાનૂનની શરતોની અથવા કાનૂનનું બળ ધરાવતા નિયમની અજ્ઞાનતામાં આપવામાં આવ્યો હોય....."

(૧૩) આમ, (યુનુસ સુલેમાન મન્સૂરી) (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં તારીખ ૨૩.૧૧.૨૦૧૮ ના ચુકાદા દ્વારા અને (જયંતિભાઈ બાબુભાઈ માળી) (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૧૮ ના હુકમ દ્વારા આપવામાં આવેલા બંને નિર્ણયો પર ઇન્ક્યુરિયમ આપવામાં આવ્યા છે અને એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો રદ કરવાના સંદર્ભમાં સારો કાયદો કહી શકાય નહીં, કારણ કે એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમો ૩(૨)(વી) અને ૩(૨)(વીએ) ની સુધારેલી જોગવાઈઓ અદાલતના ધ્યાન પર લાવવામાં આવી ન હતી અને

નિર્ણયો એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમોની બિન-સુધારેલી જોગવાઈઓ પર આધારિત છે.

(૧૪) હાલના કેસમાં, એ બાબત નિર્વિવાદ છે કે તારીખ ૦૫.૧૧.૨૦૧૭ ની રાત્રે બનેલી કથિત ઘટના માટે તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી છે. નિઃશંકપણે, તે એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) ની સુધારેલી જોગવાઈ દ્વારા સંચાલિત થશે, જેમાં "આવી વ્યક્તિ અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિની સભ્ય છે તે કારણસર" શબ્દપ્રયોગના બદલે "એવી જાણકારી હોવા છતાં કે આવી વ્યક્તિ અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિની સભ્ય છે" તેવો શબ્દપ્રયોગ છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે અશરફી વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં ઠરાવ્યું છે કે "આમ, સુધારા પછી, જે વ્યક્તિ સામે ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે તે એસસી/એસટી સમુદાયની છે તેવી આરોપીની માત્ર જાણકારી જ એસસી/એસટી પ્રિવેન્શન ઓફ એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વી) હેઠળનો આરોપ સાબિત કરવા માટે પૂરતી છે." હાલના કેસની હકીકતો સૂચવે છે કે અરજદારોને એવી જાણકારી હતી કે પ્રથમ માહિતી આપનાર અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્ય હતા કારણ કે તેઓ તેમના પાડોશી હતા અને તેમની તથા તેમના પરિવારના સભ્યોથી સારી રીતે પરિચિત છે. તેથી, સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને અરજદારો સામે નોંધાયેલા એટ્રોસિટીઝ એક્ટની કલમ ૩(૨)(વીએ) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનામાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર જણાતી નથી.

(૧૫) અરજદારો દ્વારા એ બાબત પર પણ ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે કે અરજદારો સામે આઈ.પી.સી. ની કલમો ૧૪૩, ૧૪૭, ૩૯૪, ૩૨૩, ૫૦૪, ૫૦૬(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કોઈ ગુનો સાબિત થતો નથી. પ્રથમદર્શી રીતે (*Prima facie*) વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. ની વિગતો ઘટના બન્યાનું છતી કરે છે. અરજદાર નં. ૧ દ્વારા કોસ-એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવામાં આવેલી છે. વધુ તપાસ પણ કથિત ઘટનાને સમર્થન આપે છે. આ તબક્કે, કોઈ ઘટના બની નથી તેવું માની લેવું જોખમી ગણાશે.

(૧૬) સુપ્રીમ કોર્ટે દિનેશ પટેલ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૧૮ (૩) એસ.સી.સી. ૧૦૪ ના કેસમાં સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ હાઈકોર્ટની સત્તાઓની તપાસ કરતી વખતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:-

“૨૫) પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલશ્રીઓને લંબાણપૂર્વક સાંભળ્યા પછી અને કેસના રેકૉર્ડનું અવલોકન કર્યા પછી, અમે ફરિયાદ કરનારાઓ વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલશ્રીની રજૂઆતોમાં તથ્ય જણાતાં તેને સ્વીકારવા તરફ પ્રેરાઈએ છીએ જ્યારે આરોપી વ્યક્તિઓ વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલશ્રી દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોમાં અમને કોઈ યોગ્યતા જણાતી નથી.

૨૬) બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અથવા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ આરોપી દ્વારા એફ.આઈ.આર. ની નોંધણીને રદ કરવાની માંગ સાથે ક્યારે પડકારી શકાય અને હાઈકોર્ટની સત્તાઓ શું છે તથા હાઈકોર્ટે આવા પ્રશ્ન

સાથે કેવી રીતે કામ લેવું જોઈએ તે પ્રશ્ન પરનો કાયદો તદ્દન સુસ્થાપિત છે.

૨૭) પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્વપન કુમાર ગુહા અને અન્ય (એ.આઈ.આર. ૧૯૮૨ એસ.સી. ૯૪૯) ના કેસમાં આ કોર્ટને આ મુદ્દા પર વિચારણા કરવાનો પ્રસંગ મળ્યો હતો. ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચ વતી બોલતા ૧૪ વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ વાચ.વી. ચંદ્રચૂડે નીચે મુજબનો સિદ્ધાંત ઠરાવ્યો હતો: "કોઈ ગુનો બનતો જણાય છે કે નહીં તે અનિવાર્યપણે દરેક ચોક્કસ કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર આધારિત હોવું જોઈએ. જો સંબંધિત સામગ્રીની વિચારણા પરથી અદાલતને ખાતરી થાય કે ગુનો બનતો જણાય છે, તો અદાલત સામાન્ય રીતે ગુનાની તપાસમાં દખલ કરશે નહીં અને સામાન્ય રીતે ગુનો સાબિત કરવા માટે પુરાવા એકત્ર કરવા સારૂ ગુનાની તપાસ પૂર્ણ થવા દેશે. સંહિતાની કલમ ૧૫૭ હેઠળ તપાસ શરૂ કરવા માટેની પૂર્વશરત એ છે કે એફ.આઈ.આર. માંથી, પ્રથમદર્શી રીતે, એવું બહાર આવવું જોઈએ કે કોઈ કોગ્નિઝેબલ ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે. એવું માનવું ભૂલભરેલું છે કે પોલીસ પાસે સંહિતાની કલમ ૧૫૭ હેઠળ તપાસ શરૂ કરવાની અનિયંત્રિત મુનસફી છે. તેમનો તપાસ કરવાનો અધિકાર કોગ્નિઝેબલ ગુનો બન્યાની શંકા કરવાના કારણના અસ્તિત્વથી બંધાયેલો છે અને જ્યાં સુધી એફ.આઈ.આર. માંથી, પ્રથમદર્શી રીતે, આવો ગુનો બન્યાનું બહાર ન આવે ત્યાં સુધી તેઓ વાજબી રીતે આવી શંકા કરવાનું કારણ ધરાવી શકે નહીં. જો તે શરત સંતોષાય છે, તો તપાસ ચાલુ રહેવી જ જોઈએ. ત્યારે કોર્ટ પાસે તપાસ

રોકવાની કોઈ સત્તા નથી, કારણ કે તેમ કરવું એ કોન્ફિઝેબલ ગુનાઓની તપાસ કરવાની પોલીસની કાયદેસરની સત્તા પર તરાપ મારવા સમાન થશે."

૨૮)

.....

૨૯)

.....

૩૦) અમારા મતે, આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા ઘણા કોન્ફિઝેબલ ગુનાઓ આચર્યાની ફરિયાદ કરતી કોઈપણ પ્રથમ માહિતી ફરિયાદ (એફ.આઈ.આર.) ની કાયદેસરતાની તપાસ કરતી વખતે હાઈકોર્ટ પોતાની હકૂમતની મર્યાદા જોવામાં નિષ્ફળ રહી છે. એફ.આઈ.આર. ની હકીકતલક્ષી વિગતો કોઈ પ્રથમદર્શી કોન્ફિઝેબલ ગુનો દર્શાવે છે કે નહીં તે તપાસવા માટે, હાઈકોર્ટ તપાસ એજન્સીની જેમ કામ કરી શકે નહીં અને ન તો અપીલીય કોર્ટ જેવી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકે. અમારા અભિપ્રાય મુજબ, એફ.આઈ.આર. ની વિગતો અને જો કોઈ હોય તો પ્રથમદર્શી સામગ્રી, જેને કોઈ સાબિતીની જરૂર નથી, તેને ધ્યાનમાં રાખીને પ્રશ્નની તપાસ કરવાની જરૂર હતી.

૩૧) આ તબક્કે, હાઈકોર્ટ પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરી શકી ન હોત કે એફ.આઈ.આર. ની વિગતો અને આધાર રાખવામાં આવેલી સામગ્રી પરથી પોતાના તારણો કાઢી શકી ન હોત. જ્યારે આધાર રાખવામાં આવેલી સામગ્રી ફરિયાદીઓ દ્વારા વિવાદિત હતી અને તેથી ઊલટું પણ હતું, ત્યારે આ બાબત વિશેષ લાગુ પડતી હતી. આવી સ્થિતિમાં, આવા તબક્કે

તપાસ કરવી એ તપાસ કરનાર સત્તાધિકારીનું કામ બની જાય છે અને ત્યારબાદ જ્યારે આવી સામગ્રી સાથે ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવે ત્યારે આવી સામગ્રી પર કેટલો અને કઈ હદ સુધી આધાર રાખી શકાય તે પ્રશ્નોની તપાસ કરવાનું કામ કોર્ટનું બની જાય છે.”

(૧૭) સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પ્રતિપાદિત કાયદા મુજબ, આ કોર્ટ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળની અંતર્ગત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે તપાસ સત્તાધિકારી તરીકે કાર્ય કરી શકતી નથી કે અપીલીય કોર્ટ જેવી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકતી નથી અને પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરી શકતી નથી તેમજ એફ.આઈ.આર. ની વિગતો પરથી પોતાના તારણો કાઢી શકતી નથી. ઉપરોક્ત અવલોકનો અને વિશ્લેષણનો સારાંશ રિટ પિટિશનને ફગાવી દેવાના અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જાય છે. હાલનો કેસ સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા **સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા વિરુદ્ધ ભજનલાલ (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં ઠરાવેલા માપદંડોની અંદર આવતો નથી.

(૧૮) તદનુસાર, રિટ પિટિશન ફગાવી દેવામાં આવે છે. વચગાળાની રાહત રદ કરવામાં આવે છે. રૂલ ડિસ્ચાર્જ કરવામાં આવે છે.

સહી/-

[એ.એસ. સુપેહિયા, ન્યાયમૂર્તિ]

વિશેષ હુકમ

ઉપરોક્ત ચુકાદો જાહેર થયા પછી, અરજદારો તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પી.પી. મજમુદારે વચગાળાની રાહત લંબાવવા માટે વિનંતી કરી છે, જેનો સામાવાળા વિદ્વાન અધિક લોક ફરિયાદ પક્ષકાર દ્વારા સ્ટેટ ઓફ તેલંગાણા વિરુદ્ધ હબીબ અબ્દુલ્લાહ જુલાની અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૭ એસ.સી. ૩૭૩ ના કેસમાં આપેલા સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખીને વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે અને એવી રજૂઆત કરી છે કે જો સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ પિટિશન ફગાવી દેવામાં આવી હોય, તો તપાસ કરનાર એજન્સીને આરોપી વ્યક્તિ(ઓ)ની ધરપકડ ન કરવા માટેનો વધુ નિર્દેશ આપવો એ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૩૮ હેઠળના હુકમ સમાન ગણાશે, ભલે તે સદર જોગવાઈઓની શરતોના સંતોષ વિના હોય અને તે કાયદેસર રીતે અસ્વીકાર્ય છે. આમ, સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા **હબીબ અબ્દુલ્લાહ જુલાની (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં પ્રતિપાદિત કાયદા મુજબ અને વિદ્વાન અધિક લોક ફરિયાદ પક્ષકાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા ઉપરોક્ત વાંધાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ વિનંતી ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવતી નથી. તદનુસાર, સદર અરજ આથી નકારી કાઢવામાં આવે છે.

સહી/-

[એ.એસ. સુપેહિયા, ન્યાયમૂર્તિ]

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.